

# Wielu z tych bogów pochodzi z gwiazd

3 stycznia 2015

Wywiad Valerie Tarico z religioznawcą, doktorem Tonym Nugentem. Dr Nugent zajmuje się symbologią i jest ekspertem w dziedzinie starożytnych symboli. Przez piętnaście lat był wykładowcą na Uniwersytecie w Seattle na Wydziale Teologii i Studiów Religijnych, jest także presbiteriańskim pastorem.

– Większość Amerykanów wie, jak dzień 25 grudnia został wybrany na święto Bożego Narodzenia: Cesarz Konstantyn wybrał tę datę, ponieważ w kalendarzu juliańskim na ten dzień wypadało przesilenie zimowe – dzień narodzin umierających i zmartwychwstających bogów, takich jak Mitra i Sol [Invictus]. Niektórzy ludzie także wiedzą, że nasz wspaniały melanzwyczajów i uroczystości bożonarodzeniowych pochodzi ze starożytnej tradycji nordyckiej, sumeryjskiej, rzymskiej i druidzkiej – lub, w przypadku Rudolfa, z Madison Avenue. Ale skąd pochodzi sama bożonarodzeniowa historia: Jezus w żłobie, aniołowie i mędrcy?

– Znana bożonarodzeniowa opowieść o dziewiczym poczęciu i narodzinach Jezusa znajduje się w ewangelii Mateusza i Łukasza. Uczniowie podkreślają, że historie te nie są powiązane z innymi częściami tychże ewangelii i resztą Nowego Testamentu. Faktycznie, kiedy Jezus jako młody chłopiec jest w świątyni, jego rodzice jakby zapomnieli o niepokalanym poczęciu. Są zaskoczeni jego dziwnym zachowaniem. Nigdzie w Nowym Testamencie nie ma innej wzmianki o tych niesamowitych wydarzeniach! Te historie zdają się wynikać z późniejszych refleksji i zostały napisane później niż reszta ewangelii. Żeby było jeszcze ciekawiej, te historie same w sobie zawierają nieścisłości i niejasności – na przykład sprzeczne genealogie. Nasza bożonarodzeniowa historia jest w rzeczywistości historią kompozytową (złożoną z dwóch lub

więcej komponentów). Albo rozważmy ideę Maryi jako dziewicy. Grecki autor ewangelii Mateusza cytuje Izajasza mówiącego: „Partenos pocznie i porodzi dziecko”. Hebrajskim słowem użytym w Księdze Izajasza jest „almah”, co oznacza po prostu młodą kobietę. Ale greckie słowo partenos może oznaczać albo dziewicę, albo młodą kobietę, jednak przetłumaczono je jako „dziewica”. Współczesne przekłady Biblii poprawiły to przeinaczenie, a jednak element ten jest wciąż centralnym punktem opowieści wigilijnej.

**– Wiele to komplikuje. Jeśli reszta Nowego Testamentu nie odwołuje się do tych opowieści ani ich nie potrzebuje, to w jaki sposób odziedziczyliśmy te opowieści? Skąd one pochodzą?**

– Częściowo z kultury hellenistycznej. (To nie przypadek, wszystkie księgi Nowego Testamentu napisano w języku greckim.) W tej kulturze zakładano, że kiedy jakiś człowiek zrobił coś niezwykłego, to dlatego, że był odmienny – boski albo pół-boski. Tworzono historię o tym, jak to się stało, że był boski. O prawie wszystkich greckich bohaterach mówi się, że urodzili się z ziemskiej kobiety i męskoosobowego boga – nawet o Aleksandrze Wielkim, Oktawianie Auguście, czy Pitagorasie. Ojcem był zazwyczaj Zeus albo Apollo. Bóg schodził na ziemię i spędzał noc z kobietą, udając jej męża, albo przybywał jako błyskawica, czy coś a tym rodzaju. Grecka mitologia pojawia się również w Księdze Rodzaju: bogowie pożądali kobiet, zstępowali na ziemię i łączyli się z nimi.

**– Dlaczego elementy te dodano do historii chrześcijaństwa?**

– Żydowski chrześcijanie – pierwsi chrześcijanie – nie wierzyli w niepokalane poczęcie. Wierzyli, że Józef był biologicznym ojcem Jezusa. Ich chrystologia zawierała „adopcjonizm” – myślano, że Jezus został adoptowany jako swoisty syn Boga w pewnym momencie swojego późniejszego życia. Pozostawało tematem spornym, kiedy to się stało: Marek sugeruje chrzest, Paweł – zmartwychwstanie. Z biegiem czasu miejsce żydowskiego chrześcijaństwa zajęło chrześcijaństwo

nieżydowskie (gojowskie). Były wojny żydowsko-rzymskie. Żydowscy chrześcijanie byli marginalizowani i uciskani. Gojowskie odgałęzienie staje się dominujące. W końcu otrzymujemy ewangelię Jana, która przesuwając synostwo Jezusa z powrotem na początek czasu. Jej autor umiejscowił się na przeciwnym biegunie spektrum w stosunku do żydowskich chrześcijan. Ale Mateusz i Łukasz sądzą, że synostwo Jezusa rozpoczęło się w chwili jego narodzin, i chcą opowiedzieć historię, która uwypukli taki stan rzeczy. Mateusz i Łukasz są źródłem opowieści bożonarodzeniowej w wersji, którą zna większość z nas.

**– Dlaczego autorzy nie postarali się usunąć sprzeczności?**

– Usunęli, niektóre. Nazywa się to „ortodoksyjnym przekłamaniem Pisma Świętego” (Bart Ehrman: artykuł, książka) Wygląda na to, że te opowieści urodzeniowe zostały dodane pod sam koniec, więc nie zdążyły się zintegrować z całym Pismem.

**– Zostałam wychowana w przekonaniu, że Biblia jest dosłownie idealnym, „bezbłędnym” słowem Bożym, zasadniczo podyktowana autorom przez Boga. To, co pan mówi o tych opowieściach bożonarodzeniowych, z pewnością podważa taki światopogląd.**

– Która Biblia? Istnieją tysiące wariacji rękopisów. Większość biblijnych opowieści jest prawdopodobnie fikcją, a nie literaturą faktu. Są mitologią w najgłębszym tego słowa znaczeniu. Ale musimy wyjść poza kwestię, czy biblijne historie wydarzyły się w przeszłości, w sensie historycznym, fizycznym, aby zrozumieć, co one oznaczają duchowo i mitycznie.

**– Wracając do świąt Bożego Narodzenia. Spośród wszystkich obrazów przedstawiających Boże Narodzenie, ludzie najbardziej upodobali sobie anioły. Historia bożonarodzeniowa jest pełna aniołów, świetlnych istot. Czy to nie ze względu na związek z tradycją przesilenia?**

– W rzeczywistości pochodzi to z Biblii hebrajskiej, z

żydowskich tekstów, które zostały ostatecznie włączone w chrześcijańską Biblię jako Stary Testament. Pochodzi to również z literatury żydowskiej, napisanej w okresie pomiędzy Starym a Nowym Testamentem, która nie trafiła do biblijnego kanonu. Niektóre z tych tekstów są nawet cytowane w Nowym Testamencie, na przykład Księga Henocha z II wieku p.n.e., która jest pełna aniołów.

**– Czym są anioły w tych opowieściach? Kim one są?**

– Biblia nazywa ich synami Boga, Boską Radą. Słowo użyte na określenie Boga w części hebrajskiej biblii, Elohim, jest liczbą mnogą, czyli sugeruje rodzinę bóstw. Anioły są pomniejszych bogami byłego panteonu starożytnego Izraela. Podlegają oni władzy Jahwe. Razem z Jahwe są częścią Elohim, rzeczownika w liczbie mnogiej, tłumaczonego w Księdze Rodzaju jako „Bóg”. Elohim/Bóg mówi: „Stwórzmy człowieka na nasze podobieństwo”. W rozumieniu chrześcijan odnosi się to do trójcy, ale jest to późniejsza interpretacja. Aniołowie pochodzą ze starożytnych panteonów Mezopotamii i Egiptu. Wielu z tych bogów przyszło z gwiazd. Istnieje silny astralny wymiar. „Niebiańscy Gospodarze” to gwiazdy.

**– Opowieść Łukasza skupia się na jednym z aniołów, Gabrielu. Czy jest on archaniołem?**

– Gabriel jest Aniołem Pańskim. Jest on jednym z dwóch aniołów, którzy są wymieniani w żydowskich i chrześcijańskich kanonach poza apokryfami: Gabriel i Michał. Są to anioły miłosierdzia i osądu. Gabriel oznacza „Mąż Silny Bogiem”. Pierwszy raz jego imię pojawia się w Księdze Daniela. Jeśli pójdziemy do kościoła prawosławnego, zobaczymy dwie ikony – na północy i południu. Michał jest na północy i ma walczyć z szatanem, który tam mieszka. Gabriel jest na południu i bardziej przypomina pierwotne anioły, czyli posłańców bogów. Bo to właśnie znaczy „anioł”. Ideę, że Bóg ma specjalnych posłańców, znajdujemy w mitologii Bliskiego Wschodu. Każdy z wcześniejszych bogów ma swojego specjalnego posłańca. Enki,

który staje się Jahwe, ma Izimuda. Bogini Inana ma Ninszubura. Każdy z wyższych bogów ma wysłannika lub asystenta, który jest pomniejszym bogiem. Anioły Pańskie są tym samym. Rozróżnienie pomiędzy aniołami i bogami przyszło później.

**– Czy jest on osobą z gwiazd? Lub jednym z tych pół-boskich potomków bogów i kobiet?**

– Jest on jednym z bogów, którzy przybyli na ziemię.

**– Dlaczego pan tak twierdzi?**

– Potomkowie bogów obcujących z kobietami nazywani są Gaborim – słowo to ma ten sam rdzeń, co imię Gabriel. Gabriel pojawia się w Listach Apostolskich w II wieku n.e. Opowiada o Jezusie i tajemnych naukach, jakich udzielił apostołom po zmartwychwstaniu. Jednym z sekretów jest to, że w rzeczywistości jest on Gabrielem. Po tym, jak Gabriel ucieleśnił się i połączył z Maryją, stał się Jezusem. Idea, że Chrystus był aniołem, była bardzo popularna w początkach kościoła. Dopiero później znajdujemy ścisły rozdział pomiędzy ludźmi i aniołami oraz bogami i aniołami (więcej).

**– Mamy czas na jeszcze jedną ulubioną historię bożonarodzeniową: Gwiazdę Betlejemską i Mędrców [zwanym też królami lub Magami].**

– Mędrcy są astrologami. Są zaratusztriańskimi kapłanami. Na wschód od Imperium Rzymskiego znajdowało się Imperium Perskie, które było zaratusztriańskie. Widzą oni wschodzącą gwiazdę na niebie (lepsze tłumaczenia nie wspominają, że na geograficznym wschodzie). Astrologowie poświęcali wiele uwagi takim wydarzeniom. Jest prawdopodobne, że to wydarzenie odnosi się do heliakalnego wschodu – pierwszego w roku pojawienia się gwiazdy nad horyzontem. Myśleli, że był to znak żydowskiego mesjasza. Uczeń przypuszcza, że żyli oni w Babilonie, gdzie przebywało wielu żydowskich kupców. Żydzi byli tam do czasu wygnania z Babilonii. Mamy ich zapiski zrobione pismem klinowym.

**– Zakłada pan, że ta opowieść jest historyczna?**

– Pomyśl o tym jak o żabach i stawie. Staw jest prawdziwy, żaby nie. Są to fikcyjne opowieści toczące się w rzeczywistym miejscu. Szczegóły dotyczące miejsca nie zawsze są poprawnie przekazane, ale są to fikcyjne postaci w prawdziwych miejscach. Mędracy podążali za swoją gwiazdą z Jerozolimy do Betlejem. Autor ma na myśli prawdziwą gwiazdę, która w tej sytuacji byłaby na wprost ciebie. Musiała to być gwiazda daleko na południowym niebie. Pamiętasz, co powiedziałem o Niebiańskich Gospodarzach, będących gwiazdami? Gwiazda u Mateusza i anioł u Łukasza są dwoma wariantami tej samej mitologii.

**– Namieszał mi pan w mojej byłej fundamentalistycznej głowie. Chciałby pan coś dodać na zakończenie?**

– Musimy umieć doceniać te opowieści jako mity, a nie jako dosłowne historie. Kiedy zrozumie się, skąd pochodzą, wtedy można zrozumieć ich duchowe znaczenie dla autorów i dla nas.

**– To był kolejny wywiad. Dziękuję.**

Autorstwo: Valerie Tarico

Źródła oryginalne: [Huffington Post](#), [SOTT](#)

Tłumaczenie i źródło polskie: [PRACowniA](#)